

Svar på regeringsuppdrag

Rapport – Konsekvensanalys av Högsta förvaltningsdomstolens dom i mål nr 6869-17 om föräldrapenning som familjeförmån

Försäkringskassan

Datum: 2019-09-30

Konsekvensanalys av Högsta förvaltningsdomstolens dom i mål nr 6869-17 om föräldrapenning som familjeförmån

Version 1.0

007096-2019

Innehåll

Inledning	4
Uppdraget	4
Syfte och frågeställningar	4
Avgränsningar	5
Material	5
Disposition	5
Bakgrund	6
Föräldrapenning blir en familjeförmån	6
Föräldrapenninghandläggning	6
Förordning nr 883/2004	7
Hur påverkas tillämpningen	8
Informationsutbyte med andra medlemsländer och statistikinsamling	9
Härledd rätt	8
Prioritetsbedömning	8
Samordning av belopp	8
Ekonomiska konsekvenser	10
Kostnader för handläggning	10
Kostnader för utbetalningar	10
Kostnader för IT-utveckling	11
Administrativa konsekvenser	12
Handläggning av föräldrapenning som familjeförmån	12
Antalet EU-ärenden kommer att öka	17
Ökade handläggningstider	17
Referenser	18

Sammanfattning

Den här lägesbeskrivningen är ett svar på ett regeringsuppdrag och sammanfattar vad omklassificeringen av föräldrapenning till familjeförmån har inneburit för Försäkringskassans tillämpning av förordning (EG) nr 883/2004 samt vilka administrativa och ekonomiska konsekvenser omklassificeringen har fått. Högsta förvaltningsdomstolens (HFD) dom 6869-17 från 6 februari 2019 har inneburit att föräldrapenningen anses vara en familjeförmån. Det påverkar familjer som ansöker om föräldrapenning och är i gränsöverskridande situationer med andra medlemsländer, dvs. medlemmar i EU, EES eller att det andra landet är Schweiz.

Tillämpningen påverkas framför allt rätten till ersättning i två mindre vanliga situationer. Det kommer finnas fler situationer där det är möjligt att härleda rätten till ersättning via den ena föräldern till den andra. Idag handlar det om en handfull ärenden per år men över tid kommer den här typen av ärenden förmodligen bli vanligare. I ärenden där rätten till ersättning sammanträffar, dvs. då båda föräldrarna ansökt om föräldrapenning från varsitt medlemsland för samma barn, dag och tid, samordnas utbetalningarna vilket innebär att länderna totalt sett betalar ut mindre belopp till familjen. Alla ärenden påverkas genom att de försäkrade får beslutsbrev skickade till sig och att Försäkringskassan informerar andra medlemsländer om de föräldrapenningdagar som betalas ut. De försäkrade kommer framför allt märka av att handläggningstiderna ökar, på grund av informationsutbyte med andra länder, till omkring det fyrdubbla. Detta kan innebära att familjerna får vänta på sin utbetalning ungefär tre måndader längre än tidigare vilket kan få stora negativa konsekvenser för de familjer som drabbas.

De ekonomiska konsekvenserna är omgärdade av stor osäkerhet eftersom alla delar av handläggningsprocessen ännu inte är färdigutvecklade men handläggningskostnaderna förväntas öka med omkring 18,5 miljoner kronor per år. Försäkringskassan behöver också utveckla IT-systemen till en kostnad som är uppskattad till cirka 5,3 miljoner kronor över en period på sex år. Kostnaderna för utbetalningar kommer sannolikt inte påverkas i någon större utsträckning.

Administrationn av föräldrapenning som familjeförmån (FPEU-ärenden) har påverkats i hög utsträckning. Ett genomsnittligt FPEU-ärende kräver ungefär dubbelt så mycket arbetstid jämfört med innan omklassificeringen. Det här beror framför allt på att fyra nya arbetsmoment tillkommit i alla ärenden. Försäkringskassan måste utreda om rätten till ersättning sammanträffar för att kunna avgöra om utbetalningen behöver samordnas med ett annat medlemsland. Beslutsbrev skickas till den försäkrade, det andra medlemslandet informeras och statistik rapporteras in. Därutöver tillkommer ytterligare förändringar av administrationen i FPEU-ärenden där rätten till ersättning sammanträffar eller där rätten till ersättning är härledd.

Inledning

Högsta förvaltningsdomstolens (HFD) dom 6 februari 2019 i mål nr 6869-17 har inneburit att föräldrapenningen klassificerats som en familjeförmån istället för en moderskaps- respektive likvärdig faderskapsförmån. Omklassificeringen medför två större förändringar för rätten till föräldrapenning för en familj i en gränsöverskridande situation och omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen:

- Även en familjemedlem som är självständigt försäkrad i ett annat medlemsland kan ha rätt till föräldrapenning från Sverige.
- Om rätt till föräldrapenning finns för samma period och samma barn enligt flera medlemsländers lagstiftning ska prioritetsregler i artikel 68 i förordning nr 883/2004 tillämpas och i vissa fall ska beloppen som betalas ut samordnas mellan länderna.

En familj är i en gränsöverskridande situation när någon av föräldrarna bor i, arbetar i eller får pension från ett annat land eller när barnet bor i eller får pension från ett annat land. För att familjen ska omfattas av förordning nr 883/2004 krävs att det andra landet är ett medlemsland, dvs. medlem i EU, EES eller att det andra landet är Schweiz.

Uppdraget

Försäkringskassan ska analysera hur tillämpningen av förordning (EG) nr 883/2004 påverkas av Högsta förvaltningsdomstolens dom mål nr 6869-17, i vilken domstolen uttalar att föräldrapenningen ska anses vara en familjeförmån enligt förordning (EG) nr 883/2004. Försäkringskassan ska även analysera de tänkbara ekonomiska och administrativa konsekvenserna av Högsta förvaltningsdomstolens dom.

Syfte och frågeställningar

Det här svaret syftar till att ge en lägesbeskrivning av vad omklassificeringen av föräldrapenning innebär för hur Försäkringskassan tillämpar förordning nr 883/2004. Lägesbeskrivningen omgärdas dock av osäkerhet då domen är så pass ny att alla effekter av den inte hunnit uppstå och statistik om föräldrapenning som familjeförmån ännu inte finns att tillgå. Svaret syftar också till att beskriva hur administrationen av försäkringen påverkats och vilka ekonomiska konsekvenser, både av de administrativa förändringarna och förändringar i utbetalningar av föräldrapenning, som omklassificeringen har fått.

Rapporten besvarar tre frågor som formulerats med uppdraget som utgångspunkt:

- Hur har tillämpningen av förordning (EG) nr. 883/2004 påverkats av att föräldrapenningen har blivit en familjeförmån?
- Hur har administrationen av föräldrapenningen påverkats av att den har blivit en familjeförmån?
- Vilka ekonomiska konsekvenser har omklassificeringen till familjeförmån fått?

Avgränsningar

Försäkringskassan har inte någon statistik över föräldrapenningärenden där familjen befinner sig i en gränsöverskridande situation med ett annat medlemsland, s.k. FPEU-ärenden. I samband med att HFD- domen kom undersökte Försäkringskassan vilka effekter domen kunde tänkas ha på tillämpningen av förordning nr 883/2004. Då skattades också hur många FPEU-ärenden myndigheten borde ha per år. Underlagen som låg till grund för den tidigare bedömningen av effekterna på tillämpningen och antalet FPEU-ärenden har inte förändrats och vi har därför inte någon anledning att göra några nya bedömningar inom ramen för den här rapporten.

Material

Den här rapporten bygger på tidigare undersökningar av HFD-domens konsekvenser för tillämpningen, samtal med utredare i den s.k. EU-gruppen som utreder alla FPEU-ärenden och statistik från Försäkringskassans datalager Store.

Disposition

I kapitlet *bakgrund* ges en kort beskrivning av föräldrapenning, vilka gränsöverskridande situationer som finns och hur många mottagare som befinner sig i gränsöverskridande situationer.

Resultaten presenteras uppdelat i tre kapitel. I *Hur påverkas tillämpningen* besvaras frågan om hur tillämpningen påverkats av att föräldrapenningen blivit en familjeförmån. *Administrativa konsekvenser* beskriver hur administrationen av föräldrapenningen påverkats och *Ekonomiska konsekvenser* beskriver hur kostnader för organisation, IT-utveckling, handläggning och utbetalningar förändrats.

Bakgrund

Föräldrapenning betalades ut till nästan 880 000 mottagare under 2018. För att ha rätt till föräldrapenning krävs att föräldern

- är försäkrad i Sverige,
- uppfyller villkoren i det svenska socialförsäkringsskyddet och
- uppfyller de särskilda förmånsvillkoren.

Det här regleras i socialförsäkringsbalken (SFB). Alla ovanstående kriterier kan påverkas av internationella förhållanden och då i första hand av unionsrätten – förordning nr 883/2004 och 987/2009 eller avtal om social trygghet som Sverige har med andra länder. I de fall förordningarna eller socialförsäkringskonventionerna är tillämpliga har de företräde framför SFB.

Föräldrapenning blir en familjeförmån

En dom i HFD från 6 februari 2019 har medfört att föräldrapenning anses vara en familjeförmån. Det innebär att kapitel 8 i förordning nr 883/2004 ska tillämpas på föräldrapenning när den sökandes familj befinner sig i en gränsöverskridande situation mellan medlemsländer jämfört med tidigare.

Domen påverkar alla FP-ärenden där familjen befinner sig i en gränsöverskridande situation, framför allt administrativt, i och med att flera tidskrävande utredningsmoment tillkommit. Därutöver finns två relativt ovanliga situationer, vid härledd rätt eller när rätten till ersättning sammanträffar, där konsekvenserna är större både för administrationen och tillämpningen.

Föräldrapenninghandläggning

Försäkringskassan handlade drygt 3 miljoner ärenden under 2018. Av dessa handlades 54,6 procent helt maskinellt. Alla ärenden hamnar först i den maskinella handläggningen som sedan vidarebefordrar ärenden, som av olika anledningar inte kan handläggas maskinellt, till den manuella handläggningen. En anledning till att ett ärende slussas över till manuell handläggning är att det finns indikationer på att det är ett FPEU-ärende. Ärendet hamnar då hos en föräldrapenninghandläggare som klassificerar ärendet som ett ”EU-ärende”, dvs. ett ärende där familjen befinner sig i en gränsöverskridande situation. Dessa ärenden flyttas över till den så kallade EU-gruppen som sedan handlägger ärendet. Under 2018 när föräldrapenning fortfarande var klassad som en moderskaps- och likställd faderskapsförmån hamnade knappt 11 000 FPEU-ärenden hos EU-gruppen.

Föräldrapenning som moderskaps- respektive likvärdig faderskapsförmån

FPEU-ärenden fanns även när föräldrapenningen fortfarande var en moderskaps- respektive och likvärdig faderskapsförmån. Föräldrapenning kunde då betalas ut till försäkrade föräldrar till barn som var bosatta i Sverige eller försäkrade föräldrar till barn bosatta i annat medlemsland. Även försäkrade personer som likställdes med föräldrar kunde ha rätt till föräldrapenning. För att vara försäkrad i Sverige måste man uppfylla vissa krav genom bosättning eller arbete i Sverige. De här kraven finns reglerade i SFB.¹

¹ Kraven om bosättning och arbete återfinns i kap.5 respektive kap. 6 i Socialförsäkringsbalken.

Utöver att försäkrade föräldrar kunde beviljas föräldrapenning hade Försäkringskassan något enstaka ärende där grunden för rätten till ersättning härleddes via den försäkrade föräldern till den andra föräldern. Försäkringskassan har kallat det härledd rätt och det gällde i situationer där den förälder som inte var försäkrad i Sverige inte uppfyllde kraven för att få föräldrapenning i det andra medlemslandet, t.ex. för att den inte hade arbetat tillräckligt. Möjligheterna att beviljas föräldrapenning via härledd rätt var relativt begränsade och i praktiken har härledd rätt förekommit i något enstaka ärende.

Förordning nr 883/2004

Förordning nr 883/2004 ger personer som omfattas, och som bor i ett medlemsland som de inte är medborgare i, samma rättigheter och skyldigheter som medlemsstatens egna medborgare. Enligt artikel 7 i förordningens ska medlemsländernas kontantförmåner inte försämrats, dvs. minskas, ändras, hållas inne, dras in eller förverkas, för att mottagaren eller mottagarens familjemedlemmar är bosatta i ett annat medlemsland. Förordningen är tillämplig när den sökandes familj befinner sig i en gränsöverskridande situation mellan två medlemsländer.

Omklassificeringen innebär att ett annat kapitel i förordning nr 883/2004 ska tillämpas på FPEU-ärenden. I praktiken handlar det om att den härledda rätten utvidgats till att gälla fler situationer och att belopp samordnas i de fall då båda föräldrarna ansöker om föräldrapenning från varsitt medlemsland för samma barn och tid. Härledd rätt förväntas finnas i en handfull ärenden per år och samordning av belopp i något hundratal ärenden per år. För den försäkrade medför samordning av belopp att den får ett mindre belopp utbetalt än den hade fått annars.

Hur påverkas tillämpningen

Tillämpningen har framför allt påverkats på två sätt av att föräldrapenning blivit en familjeförmån: (1) härledd rätt, dvs. när en av föräldrarna får rätt till föräldrapenning via den andra föräldern, har förändrats och (2) utbetalningarna samordnas mellan länderna när båda föräldrarna tar ut föräldrapenning från varsitt land för samma barn, samma dag och samma tid. Samordning medför att det blir viktigt vad rätten till föräldrapenning grundar sig på eftersom det avgör vilket land som får prioritet och därmed står för den huvudsakliga utbetalningen. I alla FPEU-ärenden tillkommer dessutom informationsutbyte mellan medlemsländer och insamling av statistik.

Det här kapitlet inleds med de mindre vanliga situationerna: ärenden med härledd rätt och prioritetsbedömning i ärenden där rätten till ersättning sammanträffar och beloppen eventuellt behöver samordnas. Därefter beskrivs de tillämpningsförändringar som berör alla FPEU-ärenden: beslutsbrev, informationsutbyte med andra medlemsländer och statistikrapportering.

Härledd rätt

Den härledda rätten har utvidgats till att gälla i fler situationer genom att artikel 67 i förordning nr 883/2004 nu tillämpas. Tidigare innebar härledd rätt att en förälder som inte var försäkrad i Sverige kunde ha rätt till föräldrapenning via den andra föräldern som var försäkrad i Sverige. Det var bara möjligt om föräldern inte uppfyllde kraven för föräldrapenning i det land den var försäkrad. Föräldrapenning från Sverige kunde då beviljas på grund- eller lägstnivå.

Vid tillämpning av artikel 67 spelar det inte någon roll vem i familjen som får förmånen. Därför kan nu en förälder beviljas föräldrapenning genom härledd rätt även i situationer då den fått eller skulle kunna få föräldrapenning från det land den är försäkrad i. Innan omklassificeringen hade Försäkringskassan endast något enstaka ärende med härledd rätt. Sannolikt kommer dessa ärenden bli fler över tid.

Prioritetsbedömning

Rätten till familjeförmån kan grunda sig på arbete, pension eller bosättning. När rätten till ersättning sammanträffar är det grunden för rätten till ersättning som avgör vilket land som har prioritet. Prioritetsbedömningen görs enligt artikel 68 i förordning 883/2004. När båda föräldrarnas rätt till ersättning vilar på samma grund är det barnets bosättningsland som styr vilket land som har prioritet. Prioritetsbedömningen är bara aktuellt i ärenden då rätten till ersättning sammanträffar.

Samordning av belopp

En konsekvens av att föräldrapenning nu är en familjeförmån är att beloppen som betalas ut samordnas mellan länderna i de fall då rätten till föräldrapenning sammanträffar. Samordningen görs enligt artikel 68 i förordning 883/2004. Försäkringskassans tolkning av HFD:s dom är att rätten till ersättning sammanträffar om föräldrarna har beviljats föräldrapenning från varsitt medlemsland, för samma barn, dag och tid. Dessutom krävs att båda medlemsländerna har klassificerat föräldrapenning som en familjeförmån. Hur samordningen av beloppen går till beror på vilket land som har prioritet. Om Sverige har prioritet får förälder som ansökt om föräldrapenning hos Försäkringskassan fullt belopp utbetalt. Om Sverige är sekundärland samordnas beloppen vilket innebär att föräldern som ansökt hos

Försäkringskassan får mellanskillnaden mellan det andra landets utbetalning och det fulla beloppet som hade betalats ut från Sverige om rätten inte sammanträffat. För s.k. dubbeldagar samordnas inte beloppen då det i Sverige är möjligt att betala ut föräldrapenning till båda föräldrarna för samma barn samtidigt i 30 dagar så länge barnet inte har fyllt ett år.

Informationsutbyte med andra medlemsländer och statistikinsamling

Att föräldrapenning klassas som familjeförmån medför att Försäkringskassans skyldighet att informera utökats. Det andra medlemslandet ska informeras om de dagar som betalats ut. Försäkringskassan behöver också samla in statistik² som EU efterfrågar för alla förmåner som klassats som familjeförmåner.

² Försäkringskassan ska rapportera om det är en gränsöverskridande situation, vilken grund beslutet vilar på, vilken period förmån har betalats ut för och vilket belopp. Även om det rör sig om härledd rätt eller om en sammanträffande rätt och då också vilket land som har prioritet.

Ekonomiska konsekvenser

Försäkringskassan skattar den tillkommande kostnaden till 18,5 miljoner kronor per år samt IT-utvecklingskostnader på totalt 5,3 miljoner kronor. Kostnaderna består av två huvudkomponenter: kostnader för handläggning och kostnader för IT-utveckling. Föräldrapenningutbetalningarna kommer förmodligen inte påverkas i någon större utsträckning. Skattningen omgärdas av stor osäkerhet eftersom den bygger på knappa underlag. Dels kan alla nya moment i handläggningen inte genomföras ännu, t.ex. är systemet för statistikrapportering under utveckling, dels tillkommer utvecklingskostnader för att fånga fler FPEU-ärenden.

Det här kapitlet inleds med en beskrivning av kostnaderna för handläggningen. Därefter beskrivs påverkan på utbetalningarna följt av IT-utvecklingskostnader.

Kostnader för handläggning

Försäkringskassan uppskattar kostnaden för handläggning av FPEU-ärenden till 18,5 miljoner kronor per år. De ökade handläggningskostnaderna beror på att det tillkommer flera nya moment i handläggningen som gör att den totala arbetstiden per FPEU-ärende ökar till mer än det dubbla.

Den skattade kostnaden för handläggningen av FPEU-ärenden omgärdas av stor osäkerhet. Alla nya moment i handläggningen har ännu inte blivit verklighet, t.ex. är systemet som ska användas för inrapportering av statistik inte färdigbyggt ännu och tidsåtgången för inrapportering av statistik är således fortfarande en skattning.

Det råder också ovisshet om hur stora ärendevolymer det egentligen rör sig om. Under 2018 handlades uppåt 11 000 FPEU-ärenden och det ser ut att bli ungefär lika många under 2019. Samtidigt tror Försäkringskassan att det totala antalet FPEU-ärenden är 60 000 per år och att merparten av FPEU-ärendena inte fångas i dagsläget och därför handläggs som nationella föräldrapenningärenden i den ordinarie föräldrapenninghandläggningen.

Idag fångas FPEU-ärenden utifrån uppgifter som lämnats i ansökan. Den vanligaste orsaken till att ärenden inte fångas är förmodligen att ansökan i stort sett bara innehåller information om den sökande föräldern. Det medför att så länge det bara är den förälder som är försäkrad i Sverige som har tagit ut föräldrapenning finns oftast inte någon information om den andra föräldern som bor i, arbetar i eller får pension från ett annat medlemsland. I de här fallen går merparten av ärenden igenom den maskinella handläggningen utan att upptäckas.

Försäkringskassan undersöker vilka möjligheter som finns att fånga fler FPEU-ärenden. Vad handläggningen de facto kostar på sikt beror delvis på hur många FPEU-ärenden som fångas om ansökningsformulär och dylikt utvecklas.

Kostnader för utbetalningar

Utbetalningarna av föräldrapenning påverkas åt två håll. Ärenden med härledd rätt kommer förmodligen bli fler vilket bör medföra att Försäkringskassan betalar ut mer pengar. Samtidigt innebär samordningen av belopp att mindre pengar betalas ut. Den totala effekten är svår att uttala sig om men initialt bör mindre pengar betalas ut jämfört med tidigare.

Även om fler ärenden fångas bör det inte ha någon större påverkan på utbetalningarna eftersom Försäkringskassan redan idag betalar ut föräldrapenning i dessa ärenden.

Kostnader för IT-utveckling

Kostnaderna för IT-utveckling till följd av omklassificeringen till familjeförmån är osäkra. Under 2019 pågår IT-utveckling för statistikrapportering. För närvarande undersöker Försäkringskassan både möjligheten att förändra ansökan för att kunna fånga fler FPEU-ärenden och att utveckla den maskinella handläggningen så att ärenden som fångas kan lämnas direkt till EU-gruppen utan att manuell hantering behövs. En väldigt preliminär uppskattning är att det totalt kommer att kosta 5,3 miljoner kronor under en sexårsperiod från och med 2019 till och med 2024.

Administrativa konsekvenser

Alla FPEU-ärenden berörs av att föräldrapenning blivit en familjeförmån. Merparten av de handläggningsmoment som fanns tidigare har påverkats. I de ärenden där det är aktuellt med samordning har ett antal moment tillkommit. Utredningen av härledd rätt har påverkats. Dessutom tillkommer tre tidskrävande moment i slutet av handläggningen. Den genomsnittliga arbetstiden per ärende förväntas öka till minst det dubbla och handläggningstiden, från ansökan till utbetalning, kommer sannolikt att öka med flera månader.

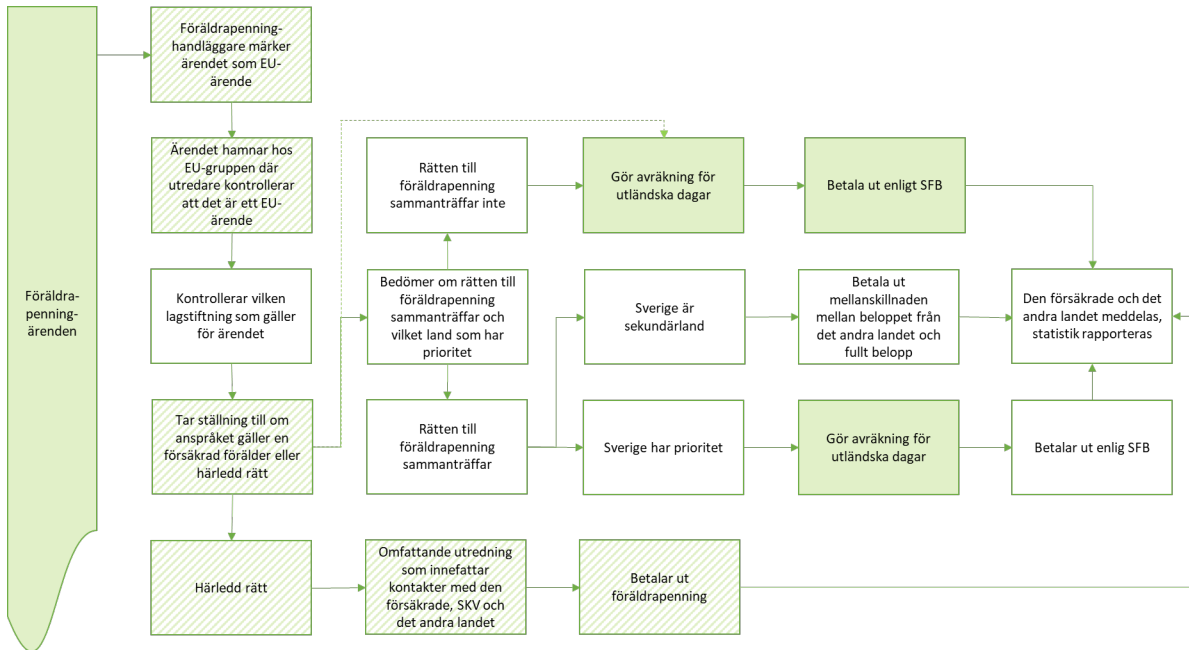
Det här kapitlet inleds med en beskrivning av handläggningen av föräldrapenning som familjeförmån, följt av en genomgång av varför antalet FPEU-ärenden förväntas öka och en beskrivning av varför handläggningstiderna förväntas bli längre.

Handläggning av föräldrapenning som familjeförmån

Föräldrapenning handläggs i huvudsak maskinellt. Ärenden som kräver manuell hantering lämnas över till föräldrapenninghandläggare för åtgärd. En av anledningarna till att ett ärende lämnas över till den manuella handläggningen är att något indikerar att en manuell bedömning av ärendet behöver göras, exempelvis att det rör sig om ett EU-ärende. Det finns två frågor i ansökan om föräldrapenning som kan indikera att det är ett FPEU-ärende. I den första frågan uppger den ansökande föräldern om hen kommer arbeta i ett annat land under tiden som den ansöker om föräldrapenning. I den andra frågan fyller föräldern i om hen, eller den andra föräldern har fått föräldrapenning från annat land för barnet. Om föräldern svarar ja på någon av dessa frågor faller ärendet ut för manuell handläggning. Handläggaren tar då ställning till om det är ett FPEU-ärende och ger i så fall ärendet en EU-märkning och ärendet handläggs då av EU-gruppen. Kriterierna för vad som är ett EU-ärende har påverkats av att föräldrapenning har blivit en familjeförmån.

I figuren nedan illustreras hur ett FPEU-ärende hanteras då det faller ur systemet för manuell handläggning. De helt ifyllda boxarna representerar moment i handläggningen som inte har påverkats av att föräldrapenning blev en familjeförmån. De randiga boxarna representerar moment i handläggningen som har påverkats och övriga boxar utan fyllning representerar handläggningsmoment som tillkommit i och med omklassificeringen. Den streckade pilen visar hur handläggningen innan omklassificeringen gick direkt från *ta ställning till vilken förälder anspråket gäller* till *gör avräkning för utländska dagar*.

Figur 1 Handläggning av föräldrapenning som familjeförmån

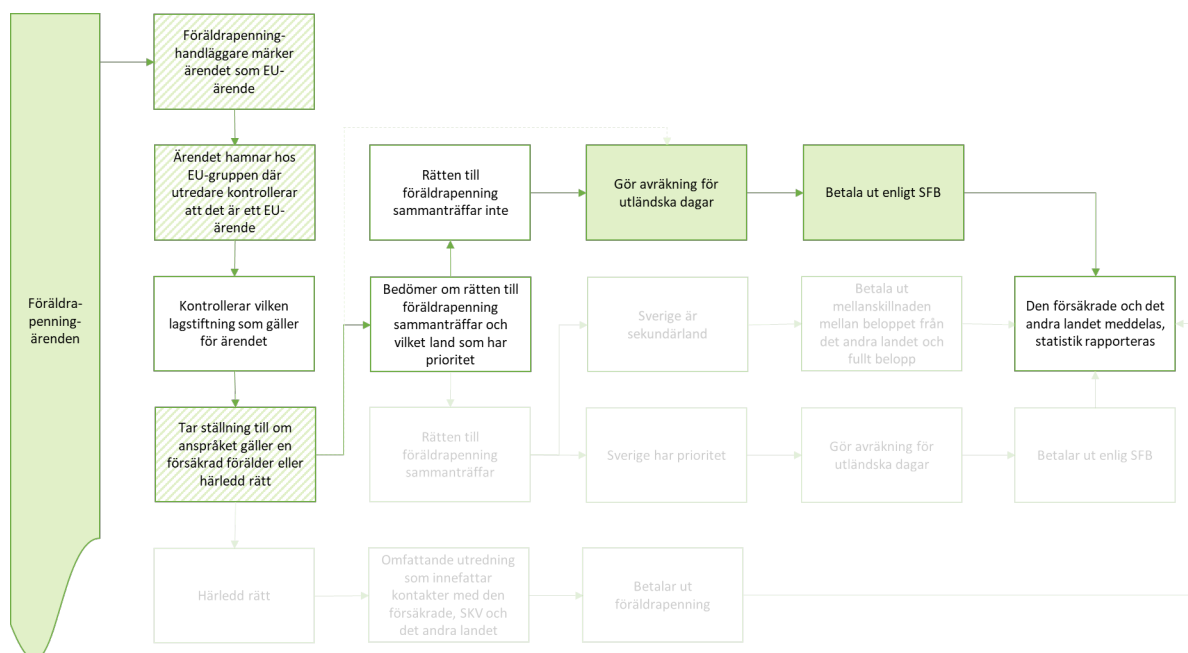
De helt ifyllda boxarna representerar moment i handläggningen som inte har påverkats av att föräldrapenning blev en familjeförmån. De randiga boxarna representerar moment i handläggningen som har påverkats och övriga boxar utan fyllning representerar handläggningsmoment som tillkommit i och med omklassificeringen. Den streckade pilen visar hur handläggningen innan omklassificeringen gick direkt från *ta ställning till vilken förälder anspråket gäller* till *gör avräkning för utländska dagar*.

Det absolut vanligaste är FPEU-ärenden där rätten till föräldrapenning inte sammanträffar.³ Handläggningen av de här ärendena illustreras i

³ Härledd rätt förekommer bara i en handfull ärenden per år.

Figur 2. FPEU-utredaren börjar med att kontrollera att det de facto är ett FPEU-ärende. Den kontrollen har påverkats genom att kriterierna för vad som är ett FPEU-ärende nu är fler.

Figur 2 Handläggning av föräldrapenning som familjeförmån när rätten till ersättning inte sammanträffar och härledd rätt inte förekommer

Efter att en utredare på EU-gruppen verifierat att det är ett EU-ärende påbörjas utredningen av ärendet. Utredaren kontrollerar vilken lagstiftning som gäller och tar ställning till vilken förälder anspråket gäller. Det senare avgör om det är aktuellt med härledd rätt. Det här kräver att Försäkringskassan har tillräckliga uppgifter om föräldern och dennes familj. Om några uppgifter saknas krävs mycket kontakt med såväl den försäkrade som andra myndigheter både inom och utom Sverige.

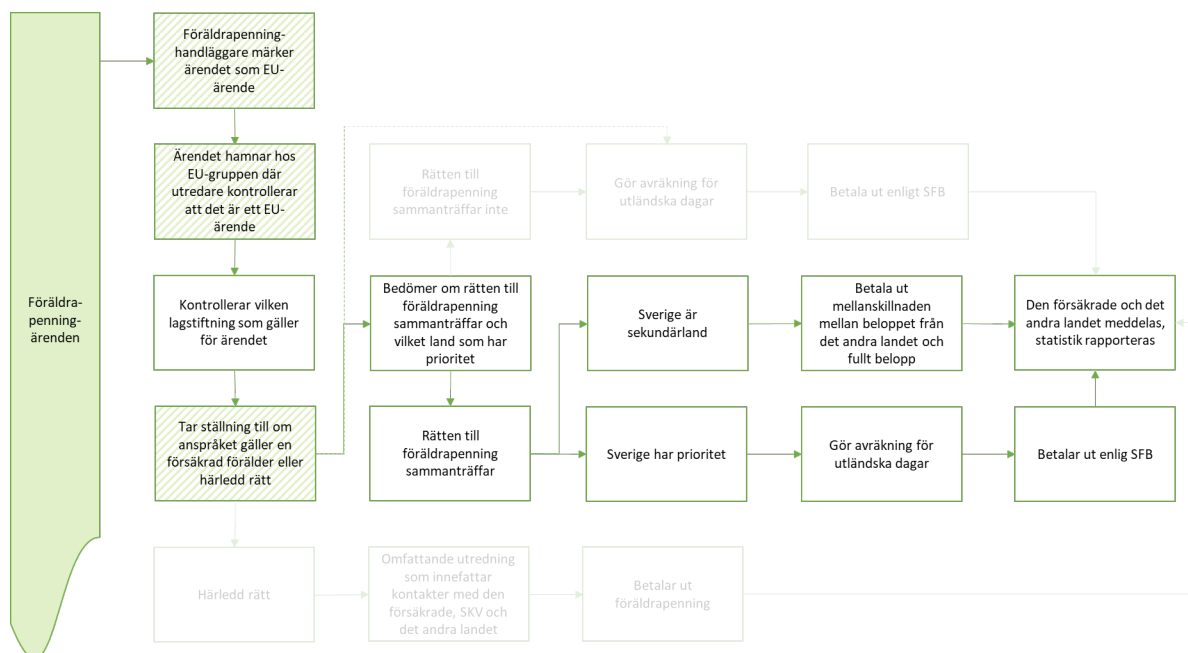
Nytt i och med att föräldrapenning är en familjeförmån är att utredaren i alla ärenden måste utreda om rätten till ersättning sammanträffar. För att göra det behöver utredaren hämta uppgifter om ansökningar om föräldrapenning som den andra föräldern eventuellt har gjort till det andra medlemslandet.

I ärenden där rätten inte sammanträffar går handläggaren, precis som innan föräldrapenning blev en familjeförmån, sedan vidare till att göra avräkning för utländska dagar, dvs. räknar av föräldrapenningdagar som betalats ut av det andra medlemslandet mot antalet dagar som kan betalas ut från Sverige. Därefter betalas ersättning ut enligt SFB.

Tidigare avslutades ärendet när utbetalningen var genomförd men sedan 6 februari 2019 tillkommer tre ytterligare moment: den försäkrade ska få ett beslutsbrev, det andra landet ska få skriftlig information om att Försäkringskassan har beviljat en familjeförmån och utredaren rapporterar in statistik som efterfrågas av EU. Systemet som statistiken rapporteras in i är under utveckling och kan tas i bruk först i slutet av 2019. När de här tre momenten utförs fullt ut förväntas arbetstiden per ärende öka till minst det dubbla jämfört med när föräldrapenning fortfarande var en moderskaps- respektive likvärdig faderskapsförmån.

I ett mindre antal FPEU-ärenden, uppskattningsvis som mest några hundra per år, sammanträffar rätten till ersättning, se Figur 3. Det inträffar när föräldrarna ansöker om föräldrapenning från varsitt medlemsland för samma barn, dag och tid.

Figur 3 Handläggning av föräldrapenning som familjeförmån när rätten till ersättning sammanträffar

När rätten till ersättning sammanträffar utreds vilket land som har prioritet. Prioritetsbedömningen görs utifrån vilken grund föräldrarnas rätt till ersättning är baserad på. När grunden är densamma är det barnets bosättning som avgör.

Om rätten till ersättning sammanträffar och Sverige inte har prioritet, dvs. Sverige är sekundärland, måste beloppen samordnas med det andra medlemslandet. Samordning av beloppen innebär att Försäkringskassan betalar ut skillnaden mellan det belopp den försäkrade hade fått om Sverige hade haft prioritet och det belopp som den försäkrade fått utbetalt från landet som har prioritet. Utbetalningar sker alltså bara i de fall då ersättningen från Sverige är högre än ersättningen från landet som har prioritet.

Om rätten till ersättning sammanträffar och Sverige har prioritet betalas ersättning ut enligt SFB.

Även i ärenden där rätten till ersättning sammanträffar skickas beslutsbrev till den försäkrade och information till det andra medlemslandet. Utredaren rapporterar också in statistik.

I ärenden där rätten till ersättningen är härledd påverkas handläggningen framför allt av det finns fler situationer som kan medföra härledd rätt och av att klassificeringen som familjeförmån medför att beslutsbrev och information ska skickas och statistiska rapporter ska rapporteras. På sikt är det sannolikt att dessa ärenden kan bli något fler.

Antalet EU-ärenden kommer att öka

Tidigare ansågs endast ärenden där barnet var bosatt i ett annat medlemsland som FPEU-ärenden. Nu inkluderas även ärenden där barnet bor i Sverige men någon av föräldrarna arbetar i, bor i eller får pension från ett annat medlemsland. Därutöver har också den härledda rätten utvidgats till att gälla fler situationer genom att det är fler föräldrar som kan ansöka om föräldrapenning nu jämfört med innan det var en familjeförmån. Sammantaget bör det innebära att antalet FPEU-ärenden bör öka markant. De utredare som handlägger FPEU-ärenden har handlagt cirka 7 000 ärenden under perioden februari till och med augusti 2019. Det är ungefär samma volymer per månad som det var före 6 februari 2019, vilket kan förklaras med att Försäkringskassan inte lyckats fånga fler ärenden.

Med dagens ansökningsförfaranden är det svårt att fånga alla FPEU-ärenden men Försäkringskassan uppskattar att det totala antalet ärenden till omkring 60 000 per år. Om det inte finns någon indikation på att familjen befinner sig i en gränsöverskridande situation kan ärendet handläggas färdigt och gå till utbetalning i den maskinella handläggningen. Det här inträffar framför allt för ärenden som inte kräver att den förälder som är försäkrad i Sverige överlåter sina dagar till den andra föräldern.

Ökade handläggningstider

Handläggningstiderna ökar i alla ärenden. Flera moment i handläggningsprocessen som även fanns innan 6 februari 2019 har blivit mer tidskrävande p.g.a. att utredning nu i större utsträckning måste göras med det andra landet. Erfarenheter från handläggning av andra förmåner där kontakter med andra medlemsländer visar att det ofta är förknippat med långa svarstider. För i stort sett alla ärenden har utredning av om rätten sammanträffar tillkommit.⁴ Det är en tidskrävande utredning där det andra landet behöver kontaktas. Om rätten sammanträffar behöver också grunden för rätten till ersättning utredas, vilket är ytterligare ett nytt moment. I de fall då Sverige är sekundärland tillkommer även samordning av beloppen.

Tidigare avslutades EU-ärendena i och med att utbetalningen var gjord. Att föräldrapenning är en familjeförmån innebär nu att underlag för statistik ska fyllas i, beslutsbrev ska skickas till den försäkrade och information ska skickas till det andra medlemslandet i alla ärenden.

⁴ Utredning av om rätten sammanträffar behövs inte i ärenden med härledd rätt. Försäkringskassan får in några enstaka ärenden med härledd rätt per år.

Referenser

Försäkringskassan (2019:1). *Utredning och förslag för organisering av handläggningen av föräldrapenning som familjeförmån i förordning nr 883/2004.*

Försäkringskassan (2019:2). *Föräldrapenning som EU-familjeförmån, Informationsmeddelande 2019:022.*

Försäkringskassan (2019:3). *Handläggarens stöd för föräldrapenning som EU-familjeförmån, Informationsmeddelande 2019:056.*